

N:o 93.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Maj 1874, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående den beskattning, som i följd af tackjernstiondens upphörande bör bergslagerna i riket påföras.

(I. A.)

Utaf ofvan berörda, den 8 nästlidne April till Riksdagen aflåtna nådiga proposition (N:o 54) inhemtas, hurusom genom nådig kungörelse den 9 Juni 1871 Kongl. Maj:t, i öfverensstämmelse med Riksdagens beslut, förordnat, att skyldigheten inom privilegierad bergslagsort till utgörande af tackjernstionde äfvensom af skattejern och hyttegälsjern, der någondera af dessa senare afgiftsposter blifvit åsatt och ännu kvarstode, skulle med utgången af samma år upphöra, emot det att hemman och lägenheter uti de bergslager, som icke redan vore underkastade ordinarie rotering, efter det rotetal, till hvilket de vore extra roterade, ålades rotetvakansafgifter till hälften emot annan roterad jord i samma län, och att, med hufvudsaklig tillämpning af hvad Kammar- och Kommers-kollegierna uti underdånigt utlåtande den 31 December 1867 rörande grunderna och sättet för berörda förändrings genomförande förordat och hemställt, hvarje hemman och lägenhet inom privilegierad bergslagsort, som, i sin egenskap att tillhöra sådan ort, åtnjöte någon frihet i afseende på ränta, till hälften åsattes de skyldigheter härutinnan, som efter vederbörandes hörande funnes med författningarne öfverensstämma. Genom nådigt bref äfven af den 9 Juni 1871 till Kammar-kollegium bade — jemte tillkännagifvande af Riksdagens anhållan, att, derest vid de sålunda bestämda skyldigheternas påförande någon ytterligare lindring skulle i särskilda fall

visa sig af omständigheterna påkallad, Kongl. Maj:t måtte derom till Riksdagen göra nådig framställning — Kongl. Maj:t tillika åt bemälda Kollegium uppdragit att föranstalta om de åtgärder, som erfordrades för verkställande af nyssberörda beslut i fråga om de afgifter och skyldigheter, hvilka såsom ersättning för nämnda upphörande tackjernsafgifter borde hemman och lägenheter i privilegierade bergslagsorter åläggas. Med anledning deraf hade hos Kongl. Maj:t Kammar-kollegium uti skrifvelse den 19 December sistlidet år, bland annat, i underdånighet anmält, att, då frihet från ordinarie rotering åtnjötes af vissa uppgifna bergslager i Örebro, Wermlands och Jönköpings län, hvilka bergslager i stället vore, jemlikt i nåder fastställda längder, ålagda extra rotering, så hade Kammar-kollegium, i följd af Kongl. Maj:ts och Riksdagens åberopade beslut, åt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i nämnda tre län uti skrifvelse den 8 December 1871 uppdragit att föranstalta, det de hemman och lägenheter inom dessa bergslager, hvilka till följd af sin belägenhet inom tackjernsbergslag derförinnan varit endast extra roterade, blifve från och med 1872 och framgent efter det rotetal, hvartill de vore extra roterade, ålagda vakansafgift till hälften mot anuan roterad jord inom länet. I afseende åter på Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut om räntors påförande hade Kammar-kollegium förmält, att inom Nya Kopparbergs bergslag, hvilken genom Kongl. Brevet den 8 Maj 1829 blifvit från koppar- till tackjernsbergslag förändrad, de flesta egendomar i följd deraf undergått skattläggning och deras räntor blifvit af Kollegium åren 1835 och 1838 fastställda, så att, utom dessa hemman och några så kallade stadge- och rekognitionshegman, på hvilka den nu föreskrifna skatteförändringen icke heller egde tillämpning, endast ett mantal Salbo såsom bergslagsprivilegium åtnjöte frihet från halfva skjutsfärdspenningarne, 75 öre rmt; att inom Tabergs bergslag hemmanen ej åtnjöte någon annan räntefrihet än från dagsverkspenningarne, 6 öke- och 12 dränge-dagsverken på mantalet, hvarå Kollegium till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öfversänt förteckning; att i Ofvansjö och Thorsåkers bergslag af Gefleborgs län hemmanen vore mot utgörande af hyttegälsjern med 54 centner 54 skålpund 90 ort i egenskap af bergslag frikallade från 287 hjälpedagsverken sålunda, att för hvarje dagsverke beräknats 1 lisp. 1⁶¹⁷₁₁₄₈ skålp. hyttegälsjern, hvilket allt förut blifvit på hemmanen fördeladt; samt att, då sålunda inom nämnda bergslager några förhållanden ej förekomme, som försvarade den omedelbara verkställigheten af Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut uti ifrågavarande afseende, Kollegium den 8 December 1871 uppdragit åt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro,
Jönköpings

Jönköpings och Gefleborgs län, att, efter vederbörandes hörande, genom utslag, som borde Kollegii pröfning underställas, för dessa bergslager sig utlåta angående den ränta, som borde dem från och med 1872 i följd af tackjernstiondens och hyttegälsjernets upphörande påföras; och hade dessa utslag sedermera inkommit samt vore på Kollegii pröfning beroende.

Beträffande deremot öfriga bergslager, för hvilka någon ränteförhöjning kunde ifrågakomma, nemligen Skinskattebergs och Norbergs bergslager i Westerås län, Nora, Hjulsjö, Lindes, Ramsbergs, Grythytte, Hellefors, Carlskoga, Lekebergs och Lerbäckes bergslager i Örebro län, Vesterbergslagen i Stora Kopparbergs samt Filipstads bergslag i Wermlands län, så hade Kollegium, för verkställande af Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut uti ifrågavarande afseende, låtit uti sitt arkiv anställa en undersökning, hvars resultat Kollegium hoppats kunna blifva sådant, att det samma, efter hand för hvarje särskild bergslag meddeladt Kongl. Maj:ts vederbörande Befallningshafvande, kunde ligga till grund för det beslut, denna embetsmyndighet hade att efter vederbörandes hörande meddela och Kollegii pröfning underställa. Vid den undersökning, som sålunda företagits och sträckt sig till flera bergslager, hade emellertid så stora svårigheter förekommit, att Kammar-kollegium funnit detta sätt för räntornas åsättande vara i allmänhet overkställbart. Kollegium hade i stället ifrågasatt användandet af taxeringsvärdet, såsom bättre än hemmantalet bestämmande hemmanens ömsesidiga värden och skattdragande förmåga. Men af uppgifna orsaker hade Kollegium ansett äfven detta sätt att utföra det fattade beslutet om återinförandet af grundräntor icke böra ifrågakomma.

I afseende åter å det sätt, som enligt Kollegii åsigt härvid lämpligen skulle kunna användas, hade Kollegium erinrat, att hemmantalsräntan alltid bestämdes efter hemmantalet; att man alltså för debiterande af den hälft utaf denna ränta, som nu borde hemmanen påföras, endast behöfde känna, hvilka de hemman vore, som deruti för bergsbruk åtnjöte lindring; att i detta afseende Kammar- och Kommers-kollegiernas underdåniga utlåtanden den 31 December 1867 gåfve nödiga anvisningar; samt att möjligen skeende misstag kunde dels genom besvär af de skattskyldige, dels i anmärkningsväg vid skeende revision blifva i behörig ordning rättade; och hade Kollegium vidare anfört, att, om med jordeboksräntan förhölls på ett analogt sätt, så att denna räntas halfva, för en bergslag enligt nyssnämnda underdåniga utlåtande frinjutna belopp lika fördelades på alla de skatte- och krono-hemman, som vore derifrån befriade — så blefve visserligen derigenom intet hemman, som dermed belades, för drygt

beskattadt, enär i alla fall för hela bergslagen halfva räntan eftergäfvdes. Då likväl, i följd deraf att jordeboksräntan icke vore såsom hemmantalsräntan lika stor för hvarje mantal, utan kunde vara för det ena mantalet större än för det andra, beroende på olika skattläggning, det i allt fall kunde inträffa, att genom en så beskaffad lika påföring af half ränta ett och annat hemman icke komme att åtnjuta befrielse från sin särskilda halfva jordeboksränta, utan finge erlægga något derutöfver, under det ett annat hemman derigenom lindrades mer än vederborde, hade Kollegium, på det hvarje skäl till klagan häröfver måtte på förhand undanrödjas, hemställt, huruvida icke enligt den anvisning, Riksdagen meddelat, Kongl. Maj:t skulle finna skäl hos Riksdagen göra framställning om den ytterligare lindring häruti, att af den för hvarje bergslag eftergifna jordeboksräntan endast en tredjedel måtte de hemman, som derifrån vore befriade, till lika belopp efter hemmantalet hvartdera påföras, enligt de inom hvarje bergslag särskildt förekommande förhållanden.

Med afseende å hvad Kammar-kollegium sålunda anført, har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen, att, vid tillämpningen af de genom Kongl. kungörelsen den 9 Juni 1871 meddelade föreskrifter, angående framtida skattskyldigheten för sådana hemman och lägenheter inom privilegierad bergslagsort, som, i sin egenskap att tillhöra sådan ort, dittills åtnjutit någon frihet i afseende på räntan, måtte få så förfaras, att af den för hvarje bergslag eftergifna jordeboksräntan endast en tredjedel måtte de hemman, som derifrån vore befriade, till lika belopp efter hemmantalet hvartdera påföras, enligt de inom hvarje bergslag särskildt förekommande förhållanden.

Vid behandling af denna, först sedan Riksdagen långt framskridit, dit aflättna nådiga proposition, i sammanhang hvarmed Utskottet jemväl förehaft ett vid remissen af samma proposition af Herr *J. Johansson* i Ringshyttan inom Andra Kammaren afgifvet yttrande, deruti, jemte framställande af åtskilliga anmärkningar vid Kammar-kollegii ofvan åberopade utlåtande af den 19 December 1873, uttalas den åsigt, att den af Kongl. Maj:t nu föreslagna beskattningen skulle för många orter medföra större eller mindre orättvisa, har Utskottet funnit sig icke kunna inom den tid, som för Riksdagens afslutande torde vara afsedd, åstadkomma den fullständiga utredning, som för pröfningen af förevarande ärende synes Utskottet erfordras. Utskottet har visserligen under hand erhållit från Kammar-kollegii vederbörande provinskontor åtskilliga upplysningar till bemötande af de anmärkningar, som i nyssberörda yttrande innefattas, men dessa upplysningar hafva dock icke varit af beskaffenhet att lemna tillräcklig ledning för frågans bedömande. Densammias slutliga afgörande

har Utskottet därför ansett böra uppskjutas, tilldess den ytterligare utredning i ämnet, som enligt Utskottets åsigt är erforderlig, kunnat åstadkommas. Den af Kongl. Maj:t nu föreslagna nedsättningen i beräkningen af den för hvarje utaf omförmälda bergslag eftergifna jordeboksräntan har visserligen afsett att på förhand undanrödjat allt skäl till klagan öfver ifrågavarande beskattning, men har dock förefallit Utskottet väl godtycklig. Då, enligt hvad i den nådiga propositionen upplyses, det med afseende å många bergslagsorter varit omöjligt att utreda, hvilken ränta borde hvarje nu befintligt hemman, såsom dess ursprungliga eller rätta, påföras, så synes den föreslagna nedsättningen icke innebära full säkerhet för, att ej, densamma oakadt, möjligen ett eller annat hemman blefve högre beskattadt än rättvist vore, likasom ock fara synes vara för handen, att genom det ifrågasatta skatteläggningssättet jordeboksränta komme att påföras hemman, hvilket rättvisligen icke vore skyldigt att utgöra dylik skatt. Under sådana förhållanden skulle ifrågavarande beskattning antagligen gifva anledning till ett stort antal tvister, hvilka åter skulle nödvändiggöra den ytterligare utredning i ämnet, som Utskottet, enligt hvad förut är nämndt, redan nu anser erforderlig. Nämnda olägenheter skulle visserligen upphävas, om ifrågavarande skatt helt och hållet eftergäfves; men då något förslag i sådant syfte icke blifvit till Utskottets behandling hänskjutet, har Utskottet ansett sig sakna anledning att närmare uttala sig derom. Ett sådant eftergifvande torde i allt fall icke böra ifrågakomma annat än i sammanhang med en allmän skatte-reglering och synes så mycket mindre nu böra blifva föremål för Riksdagens pröfning och afgörande, som till nästkommande Riksdag lära vara att från Kongl. Maj:t förvänta nådigt förslag till grundskatternas upphörande i allmänhet.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet hemställa, att hvad Kongl. Maj:t i omförmälda hänseende behagat föreslå för närvarande icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 8 Maj 1874.

På Stats-Utskottets vägnar:
ARVID FR:SON POSSE.

R e s e r v a t i o n e r :

af Herrar *C. Petre*, *F. Brusewitz* och *A. Adelsvärd*.